

Medya ve Müziğın Suç ve Suçluluğaa Etkisi

Serdar Çoban*

Öz: Geçmişten günümüze varlığını geliştirerek sürdüren basın, medya ve müzik kavramlarını da içerisinde barındıran kitle iletişim araçları, insanoğ-lu üzerinde etkisini baskın bir biçimde sürdürmektedir. İlk hali ile yazılı olarak ortaya çıkan medya, dönemsel gelişmelerle radyo, televizyon gibi görsel ve işitsel medyanın yanı sıra internetin ortaya çıkması ve gelişmesiyle çeşitli kitle iletişim araçları ile insanlığın istifadesine sunulmaktadır. Bulduğumuz zaman diliminde ise sanal dünyada meydana gelen sosyal medya ve kitle iletişim araçlarının çeşitliliği ile bunlara erişim kolaylığı toplum üzerinde önemli bir yön belirleme etkisine sahiptir. Kitle iletişim araçları ile öfke, şiddet, cinsellik, ahlaki değerlere aykırı yayın ve yapımların ortaya çıkması, çocuk ve ergenler başta olmak üzere bireylerin sık sık kullandığı şiddet içeren dijital oyunlar suça yönelimi tetiklemektedir. Bu çeşit yönelimi bünyelerinde barındıran ergen ve çocuklar, agresif, uyumsuz, şiddet yanlı hareketler sergileyebilmektedir. Yazılı, görsel ve işitsel medyada, şiddet suçlarına yönelik haberler başta olmak üzere çeşitli suçların öne çıkması, suçların işlenmesinde tesir gösterip göstermediği bilimsel araştırma ve çalışmalara konu olmaktadır. Yapılan çalışmalar ve araştırmalar neticesinde farklı sonuçlar ortaya koyan teoriler yardımıyla, kitle iletişim araçlarının ve müziğın insanlar üzerindeki olumsuz etkisinin suç ve suçluluğaa yansımaları, doktrinsel teoriler, günlük hayatta karşılaşılan vaka örnekleri, araştırma verileri ve yargısal kararlar ile açıklanarak, önerilerin izahatı yapılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler; Medya, Sosyal Medya, Müzik, Kitle İletişim Araçları, Suç, Suçluluk

* Şanlıurfa İl Emniyet Müdürlüğü Polis Memuru. T.C. İstanbul Gedik Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kamu Hukuku Tezli Yüksek Lisans Programı Öğrencisi. ORCID: 0000-0002-0888-6518. serdar_coban_02@hotmail.com

The Effect Of Music and Media on Crime and Delinquency

Serdar Çoban

Abstract: Mass media, which includes the concepts of press, media and music, which has developed and continued its existence from the past to the present, continues its influence on human beings in a dominant way. The media that emerged in written form in its first form, radio, TV, etc. with periodic developments. With the emergence and development of the internet as well as visual and audio media, it is presented to the benefit of humanity with various mass media. In our current time, the diversity of social media and mass media in the virtual world and the ease of access to them have an important influence on society. Anger, sexuality, violence, aggression and demoralizing etc. in mass media. Violent digital games that are frequently used by individuals, especially children and adolescents, and especially the emergence of broadcasts and productions, trigger a tendency to crime. Adolescents and children with this type of orientation may exhibit aggressive, maladaptive, and violent behavior. The prominence of various crimes, especially the news about violent crimes in the written, visual and audio media, whether it has an effect on the commission of crimes has been the subject of scientific research and studies, and the theories that reveal different results as a result of these studies and research, especially the mass media and music It has been tried to explain the suggestions by trying to explain the effects of negative effects on crime and delinquency with doctrinal theories, case examples encountered in daily life, research data and judicial decisions.

Key Words; Media, Social Media, Music, Mass Media, Crime, Guilt.

Giriş

Kitle iletişim araçları, bilhassa içerisinde bulunduğumuz çağda aşırı bir şekilde toplumların ve bireylerin yaşamlarının ayrılmaz bir parçası olarak, küresel ve yerel anlamda örülmüş bir çeşit “ağ toplumu” meydana getirme çabası içerisinde-dir. Hızla değişen ve kendini güncelleyen teknoloji eliyle, kitle iletişim araçları da döngü içerisine girerek yaşamın vazgeçilmez önemli unsurları arasında yer almaktadır. “Bilgi çağı” olarak tanımlanan günümüzde, kitle iletişim araçları vasıtasıyla bilginin en hızlı ve ulaşılabilirlik açısından oldukça fazla sayıda kişilere kolayca aktarılması ve kişilerin bunları kullanması önem arz etmektedir. Sanayi devrimi ile başlayan ve sanayi toplumuna geçiş süreci tamamlanmasıyla teknolojiye dayalı iletişimin önem kazanmasıyla dijital ve sanal ortamların özellikle çocuk ve ergenler başta olmak üzere kişilerin ve toplumun zamanının büyük bir kısmını kitle iletişim araçlarına ayırdıkları gözlemlenmektedir.

Toplumsal hayatın bilgi ihtiyacını karşılamak amacıyla toplumsal yaşama endeksli bir hal alan kitle iletişim araçlarının sosyal yaşama etkilerini bir nebze de olsa aktarmak amacıyla literatür taraması ile oluşturulan bu çalışmada, kitle iletişim araçlarının etkileri ve bunlara yönelik çözüm önerileri yer almaktadır.

Kavramsal Açıklamalar

Etimolojik köken olarak Latince türeyen ve Latince; ortam, araç anlamına gelen ‘medium’ kelimesinin çoğulundan gelmekte olan Medya sözcüğü; her türlü malumatın kişilere veya gruplara nakledilmesi ile meydana gelen bilgilendirme, eğitime vb. esas yükümlülükleri sahip olan görsel ve işitsel araçların tamamı olarak tanımlanmaktadır (Zafer ve Vardarlıer, 2019, s.356).

Sosyal medya ise, internet olarak tanımlanan Web 2.0’ın tüketicilerin yararlanmasına sunulmasıyla, küresel bağlamda bilgi akışının yer ve zaman kavramlarına bağlı kalmadan tek taraflı veri paylaşımından, çift taraflı ve aynı anda veri paylaşımına erişilmesini sağlayan medya sistemidir (Çalışkan ve Mencik, 2015, s.257).

Medya sözcüğü ile bütün iletişim vasıtaları ve ortamı izah edilmektedir. Medyanın sistematik olarak kesinliği ispatlanmamış verileri vatandaşlara takdim etmesi halinde yanlış bilgilendirmelere neden olabilmektedir. Geleneksel medya olarak isimlendirilen radyo, televizyon gibi kitle iletişim araçları tek taraflı bir iletişim sağlamaktadır. 21. Yüzyıl ile birlikte yaşamımızın ayrılmaz bir unsuru haline alan ve münhasıran internet erişimi olan akıllı cihazlar ile hemen hemen tüm kesimlerin kullandığı sosyal medya ise çift taraflı bir iletişim sağlamaktadır. Çift taraflı iletişim sağlayan sosyal medya, geleneksel medyaya göre çok daha fonksiyonel kullanılabilir (Soydan ve Alpaslan, 2014, s.53-64).

Kitle iletişim araçları, hem toplumların istikametini tayin edip hem de yeni hayat tarzları sunarak, toplumların düşüncelerine, inanışlarına, tutum ve fiillerine yön vererek bireyleri etkileyerek üzerlerinde baskı kurmaları göz önüne alın-

dığında kitle iletişim araçlarının aktif bir kuvvete sahip olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle televizyon, internet, video oyunları vb. görsel ve işitsel tarafı etkili mecraların daha fazla aktif olduğu gözlemlenmektedir. Yakın dönemde ergen ve çocukların boş vakitlerini değerlendirmek ve oyalanmak amacıyla kitle iletişim araçlarını kullanmaları birtakım olumsuzlukları da beraberinde getirmektedir. Kitle iletişim araçlarında şiddet ve ahlaki değerler e aykırı yapımların ortaya çıkması ocuk ve ergenlerde suça yönelimi tetiklemektedir. Bu çeşit yönelimi barındıran ergen ve çocuklar sinirli, uyumsuz, şiddet yanlısı hareketler sergileyebilmektedir. Ülkemizde bu zamana kadar ortaya konulan çalışmalar, kitle iletişim araçlarının ocuk sululuğunda etkili olduğunu gösterebilecek nitelikte değil ise de son yıllarda ki gelişmelerin ileride ocuk suçluluğunu etkileyeceği rahatlıkla söylenebilir (Dilber, 2014, s.60-61).

Son zamanlarda en çok eleştirilen ve incelenen husus, televizyon ve şiddet bağlantısıdır. İlkretim ğrencilerinin büyük bir kısmının şiddet barındıran yerli/yabancı film ve yapımları izledikleri saptanmıştır. Yapılan alışmalar, şiddet unsuru barındıran yapımları takip eden çocukların yüksek oranda fiziksel şiddete yöneldikleri ve fiziksel şiddeti bir çözüm yolu olarak benimsediklerini göstermiştir. Çocukların, uyuşmazlıklarını birbirlerini tehdit ederek, gruptan dışlayarak, çeteler oluşturarak, alay ederek, fiziksel şiddete başvurarak çözmeye çalıştıkları belirlenmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı, 2011, s.29).

Teorik Açıklama ve rnekler

Yazılı, görsel ve işitsel medyada, şiddet suçlarına yönelik haberler başta olmak üzere çeşitli suçların ne çıkması, suçların işlenmesinde etki gösterip göstermediği bilimsel çalışmalara mevzu olmuş ve bu çalışmalar neticesinde farklı sonuçlar ortaya koyan dört teori ortaya çıkmıştır (Artuk ve Alşahin, 2018, s.352).

Uyarma teorisine göre; şiddet, öğrenilir ve taklit edilir. Lombroso bu konuda; *‘medeniyet, gazeteciliği ilerletmek ve daima skandallı havadisler ihtiva eden gazetelerin yayılmasına imkan vermek suretiyle cinayet taklidi hevesini uyandırmaktadır’* demektedir (Artuk ve Alşahin, 2018, s.352). Uyarma kuramı, televizyon, görsel, işitsel vb. kitle iletişim araçlarında şiddet ihtiva eden programları takip etmenin agresifliği arttırdığını savunmaktadır. 2005 yılında İzmirde meydana gelen olayda sanık C.E. (24) sevgilisi maktule F. İ.’yi (16) Testere (Saw) Filminden etkilendiğini beyan ederek öldürdüğünden canavarca hisle kasten öldürme suçundan hüküm alması örnek olarak verilebilmektedir (www.radikal.com.tr, 2022) Bunun dışında, “ocuk Oyunu 2” isimli filmde etkilenen ve hiç arkadaşı olmadan büyüyen ve Avustralya’nın Hobart şehrinde yaşayan Martin Bryant isimli şahıs da, zorbalığa uğramış ve sosyal ilişkiler açısından yetersiz olmasının yanı sıra korku filmleri seven ve babası ile yaptığı dalış gezilerinden keyif alan bir kişi olarak tanınmaktadır. IQ’su 68 olan

ve buna bağlı öğrenme güçlüğüne sahip olan Bryant, gençliğinde yoğun şiddet içerikli videolar izlediği ve Çocuk Oyunu 2 filmine takıntılı hale geldiği dikkate alınarak, 29 yaşında yakalandığında, 35 kişiyi öldürmüş ve 23 kişiyi yaralamıştır (www.theguardian.com, 2022). Benzer bir durum ise ülkemizde yaşanan ve 12 Haziran 2016'da İzmirde yakalanan seri katil Atalay FİLİZ'in üzerinden ise, kamp yerlerini ve parkları gösteren kitapçıklar, kan şekerini dengelemek için 8 tane saplı şeker, bir kebabçı sipariş fişinin üzerine yazılmış kadın porno oyuncularının isim listesi, yurtdışındaki çocuk bakıcılığı firmalarının listesi, çocukluk fotoğrafları, film ve müzik CD'leri çıkmıştır. Üzerinden çıkan başka bir notta ise *Katil Doğanlar, Olağan Şüpheliler ve Rezervuar Köpekleri* filmlerinin isimleri yazmakta, sandığın içinde cinayet romanları, bisiklet, ağırlık aletleri, cinayet filmleri ile *Dexter* dizisinin CD'leri bulunmaktadır. Verilen örnekler dikkate alındığında uyarma teorisinin tespit ve yansımalarının gerçek hayatta önemli düzeyde yansımalarının olduğu anlaşılmaktadır.

Şiddet izleyicileri heyecanlandırmakta veya uyarmaktadır. Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 25 Haziran 2019 tarih ve E. 2017/786, K. 2019/496 sayılı kararına konu olan olayda “...Sanık Savcılıkta; bir bebek mağazasında satış görevlisi olduğunu, olay gecesi ‘Çetin Ağabey’ diye hitap ettiği mağdurun evine gittiğini, birlikte *Kurtlar Vadisi* isimli diziyi izlediklerini, alkol etkisi ile kendisine küfretmeye başlayan mağdurun yüz kısmına yumruk ile vurduğunu,..., suçlamayı sadece kasten yaralama bakımından kabul ettiğini...” ve Yargıtay Ceza Genel Kurulunun 29 Kasım 2018 tarih ve E. 2018/244., K. 2018/580 sayılı kararına konu olan olayda “...porno film müptelası olup sıkça seyrettiği filmlerdeki fantezileri sanık üzerinde rızası dışında ve zora dayalı olarak devamlı şekilde uyguladığı, ... sanığa ait doktor raporları ile evde elde edilen porno kasetlerinden anlaşılmaktadır” hadiselerinde sanıkların izledikleri filmlerin etkisinde kaldıkları anlaşılmaktadır. Bu kurama göre, televizyon, görsel, işitsel vb. kitle iletişim araçları çocukları ve ergenleri bazı uyarıcılarla etkilemekte ve böylelikle onların duygu durum değişiklikleri yaşamasına neden olmaktadır. Televizyon veya farklı platformlarda izledikleri dizi/film vb. bulunan sahnelerden etkilenecek öldürdükleri şahısları yakıp (www.milliyet.com, 2022) suç delillerini yok etmeye çalışan failer ile kendisini TV’de izlediği *Pokemon* isimli çizgi filmdeki bir karakter ile özdeşleştirerek camdan atlayan 4 yaşındaki çocuk bu duruma örnek olarak verilebilir (www.cnnturk.com, 2022). Yargıtay 12. Ceza Dairesinin 30 Mart 2015 tarih ve E. 2014/19480, K. 2015/5315 sayılı kararına konu olan olayda “... Sanık’ın,... adlı Facebook hesabını kullanarak, 18 yaşından küçük olan mağdur ... ile iletişim kurup, mağduru MSN aracılığıyla kameralı sohbet yapmaya ikna ederek, karşı tarafa kendisini farklı cinsiyette gösterebilme ve karşıdaki kişinin hareketlerini video olarak kaydedebilme olanağı sağlayan bir program sayesinde kadınmış gibi

tavır takınıp, onun güvenini kazandıktan sonra, mağdurun çıplak görüntülerini, bilgisayarına gizlice kaydettiği ve Facebook adlı sosyal paylaşım sitesinde yayımladığı olayda sanığın, TCK'nın 44. maddesi gereğince, daha ağır cezayı gerektiren TCK'nın 226/5. maddesindeki müstehcenlik suçundan cezalandırılması...” şeklinde hüküm verildiği ayrıca Yargıtay 4. Ceza Dairesinin 15 Aralık 2021 tarih ve E. 2021/32664, K. 2021/29357 sayılı kararına konu olan olayda “... somut olay değerlendirildiğinde, Yerel Mahkemece, sanığın facebook isimli sosyal paylaşım sitesinde yaşı küçük katılan ... ile arkadaşlık kurması, ve katılanın üst kısmı çıplak haldeyken çekilmiş fotoğrafını kendisine göndermesini sağlaması şeklinde gerçekleşen olayda, görüntülerdeki katılanın on sekiz yaşından küçük bir çocuk olduğu ve sanık tarafından kaydedilmiş görüntülerin tespiti karşısında, eylemin TCK'nın 226/3- ilk cümlesindeki müstehcen görüntülerin üretilmesinde çocukların kullanılması suçunu oluşturduğu” şeklinde kurulan hüküm dikkate alındığında sosyal medya araçlarının müstehcenlik suçu başta olmak üzere çeşitli suçlarda sürekli bir araç olarak kullanıldığı ve kullanılmaya devam ettiği anlaşıldığından suç ve suçla mücadele açısından siber güvenlik önlemlerinin aktif ve etkin bir şekilde, günümüz teknolojilerinin gösterdiği gelişim ve değişim göz önüne alınarak suç önleme faaliyeti ve stratejisi bağlamında ilgili kurum/kuruluşlara önemli bir görev düşmektedir.

Arınma teorisine göre, uyarma kuramının aksine, kitle iletişim vasıtalarındaki şiddet bölümlerinin izlenmesi agresif ve saldırgan tavır sergileme oranını düşürmektedir. Bu fikri savunuların (Feshbach, Wilgram, Shotland, Tannenbaum) çalışmalarına göre, programlar taklit eğilimine neden olsalar da, kişinin özünde bulunan kendi kendini yasaklama (self inhibiting) dürtüsü şiddet hareketlerinin meydana gelmesini engellemektedir. Kısacası film, dizi ve çizgi filmlerin çoğunluğu, şiddeti onun kötülüğü ve yıkıcı etkisi ile birlikte işlerler. İzleyici, şiddetin mağdur üzerinde yarattığı acıyı da özümseyerek algılar. Bu bakımdan televizyonun şiddeti benimsetip özendirmediği görüşü kabul edilmemektedir (Artuk ve Alşahin, 2018, s.356-357).

Anomi teorisine göre, anomi kelimesi köken bakımından düzensizlik veya kanunsuzluk anlamına gelir. Kurama göre hakim olma, gücü elde bulundurma, ünlülük gibi toplumun meydana getirdiği ve bireylerin bu unsurlara ulaşmak için çaba sarf etmeye yönelttiği etmenler bulunmaktadır. İşte bireylerin yasal olarak bu unsurlara kavuşabilmesi sınırlı, kısıtlı olduğundan yasal olmayan yollara da tevessül edebilir. Toplumda bazı bireyler yasaları tanımayarak kanun dışı yollarla toplumun üstün gördüğü hedeflere, yani araç değerlere ulaşmaya çabalarsa “sapma” hali ortaya çıkacaktır. Sapma, ulaşılmayı arzulanan hedefler ile kanunlar yani toplumun belirlediği araçlar arasındaki bir bağlantısızlık, kanuna karşılıklık veya kanunun koruduğu sınırlar dışına çıkıştır. Öyle ise suç, kişilerin toplumun üstün tuttuğu değerlere yasal yollarla kavuşamamak durumunun imkânsızlığından meydana gelmektedir (Artuk ve Alşahin, 2018, s.358).

Kanıksama teorisine göre, duyarsızlaşma olarak da adlandırılan bu kuram, şiddet barındıran programların bireylerde duygu körlüğü meydana getirdiğini savunmaktadır. Duygu körlüğü, kişilerin devamlı seyredilen şiddet barındıran programları kanıksayarak bunlara duyarsız kalınmasıdır. Zira yazılı ve görsel kitle iletişim araçlarında sıklıkla bireyler arasında silahlı çatışmalar neticesinde kişilerin ölmesine şahit olunması, rasyonel hayatta bu çeşit vakaların basit değerlendirilmesi sonucunu doğurur. Bu kurama göre, televizyon bireylerde duygu durum değişikliği yaratmaz, aksine bireyler üzerinde bir nevi anestezi etkisi yaratarak bireyleri duyarsızlaştırır (Artuk ve Alşahin, 2018, s.358-359).

Sosyal öğrenme kuramı ve öz yarar teorisi üzerine çalışmaları ile tanınan Kanadalı Psikolog **Albert Bandura**, kitle iletişim araçlarının ve özellikle televizyonun çocuklar ve gençler üzerinde negatif etki yaratan unsurlardan biri olduğunu belirterek televizyonun çocukların eylemleri üzerindeki negatif etkilerini;

- Çocuklara ve gençlere agresif hareket tarzlarının benimsetilmesi,
- Televizyonun, agresif hareketleri sınırlandırıcı etmenlerin etkisini yitirmesine sebep olduğu,
- Devamlı şiddet unsuru barındıran görsellerle karşı karşıya kalmak, şiddetin doğal olduğu algısına vücut verdiğini,
- Televizyon karşısında belli bir vakit geçirenlerin, gerçekte kurgu arasındaki farkı kavrama güçlüğü'nün ortaya çıkması şeklinde sıralamıştır.

Kitle iletişim araçlarında, çocuklara ve gençlere şiddet unsuru barındıran yayınların doğal bir durum gibi gösterilmesi yerine eğitici yayınlara yer verilerek bunların izlenme oranının artırılması gerekmektedir (Demirbaş, 2020, s.227).

Bilgisayar ve internete erişim imkânlarının yaygınlaşmasıyla, bireylerin ve özellikle de çocukların eylemleri üzerinde etki kuran bu unsurlar, dijital ortam dışında var olan hayatı da etkilemektedir. Kitle iletişim araçlarının oyun veya eğlence amaçlı kullanılmasıyla, ergenler ve çocuklar tarafından sürekli kullanılan sanal oyunlar, eğitici ve bilgilendirici taraflarının haricinde, barındırdıkları şiddet unsurlarıyla ergenlerin ve çocukların dikkatini negatif yönlere doğru çekmektedir. Şiddet unsurları ile karşı karşıya kalan ergen ve çocuklar bunları özümseyip gerçek hayatlarında aynı davranışları sergileyebilmektedirler.

Sanal oyunlarla çok zaman geçirmek manevi yıkımlara da neden olduğundan birey, kendini idare etme konusunda problemler yaşamaya başlar. Sanal oyun oynayan ve vakitlerinin çoğunu sanal dünyada değerlendiren ergenler, intihara yönelebilmektedir. Özellikle dijital platformlarda oynanan çevrimiçi oyunlar intihar ile neticelenebilmektedir. Bir meydan okuma şeklinde tasarlanan oyunlarda, oyuncular verilen görevleri sorgulamaksızın gerçekleştirmektedir.

2017 senesinde Rusya'da ortaya çıkarak yayılan "The Blue Whale Challenge/ Mavi Balina" isimli sanal oyun Mavi Balina ile birden fazla aynı özellikleri barındıran ve ergenleri intihara yönlendiren bir başka çevrimiçi oyun "Momo"

yeni bir tehdit olarak yükselmektedir (Yılmaz ve Candan, 2018, s.270-283). Momo isimli oyun ile kullanıcıların akıllı telefonlardaki kişisel verilerin gizliliğinin tehlikeye girdiği aktarılmaktadır. Sanal ortamda kişisel bilgilere ulaşan faillerin, mağdurların kişisel verilerini çaldığı, kullanıcıyı verilerini internet ortamına yaymakla tehdit ve taciz ettiği, temasa geçenlere son derece rahatsız edici şiddet içeren görüntüler gönderdiği, kişilerden zorla para elde ettiği, şiddet öven bir dil kullanıldığı ve bazı vakaları intihara sürüklediği bildirilmektedir. Nitekim Arjantin'in başkenti Buenos Aires yakınlarında ölü olarak bulunan 12 yaşındaki genç kızın da WhatsApp oyunu Momo'yu oynadığı tespit edilmiştir, Sanal zorbalık içeren Momo oyunu özellikle küçük yaştaki çocukları hedef aldığı tespit edilmiştir. Küçük yaştaki çocukların bilişsel gelişimleri henüz tamamlanmadığı için bu tür oyunların zorbalıkları karşısında ne yapacaklarını bilememekte, korkmakta, verilen yönlendirmelere uymakta ve karşısındaki kişi ne söylerse yerine getirebilmektedir. Bir çeşit hipnotik yönlendirme söz konusu olabilmektedir. Bu bakımdan zarar göreceklelerin sayısını en aza indirecek farkındalık politikaları geliştirilip, sosyal medya ve kitle iletişim araçları ile intiharı teşvik eden gruplar kurulmasının suç kapsamına alınarak yaptırıma bağlanması gerekmektedir.

Mavi Balina ve Momo ile benzer özellikler gösteren bir oyun olarak **Mavi Bebek (Blue Baby)** oyununda **temel amaç** çocuklar üzerinden **ailelerin kişisel bilgilerine ulaşmaktır**. Diğer iki oyun Whatsapp vb. sosyal medya araçları üzerinden gönderilirken, Mavi Bebek oyunu 12-15 yaş hedef alarak Facebook veya Instagram gibi sosyal medya platformlarından da çocuklara ulaşabilmektedir. Oyunda, çocuklara bir banyoda ayna karşısına geçerek uzun süre İngilizce 'blue baby' yani mavi bebek demeleri istenerek bir çeşit hipnoz ve illüzyon yöntemi kullanılmaktadır. Böylece çocuğun beyin bölgesine telkin yapıp bebeği hissetmesi sağlanmaktadır. Böylece istenilen talimatların çocuklara verilerek siber zorbalık yapılmak amacıyla zihinleri kontrol altına alınan çocuklar üzerinden ebeveynlerin kredi kartı, kimlik vs. bilgilerine ulaşabilmektedir.

Son dönemde kendilerini fenomen olarak lanse ederek, takipçi ve izlenme sayılarını arttırarak gündemi işgal etmeye çalışan TikTok vb. sosyal medya kullanıcıları ise amaçlarına ulaşmak için suç işlemektedirler. Bu duruma 11 milyon takipçisi olan "DollyOfficial" rumuzlu kullanıcının izlenme sayısını arttırmak için Pakistanda kasten orman yangını çıkartması örnek olarak verilebileceği gibi ülkemizde de TikTok vb. sosyal medya mecraları ile birçok suç işlendiği bilinmekte ve sürekli olarak meydan okuma vb. şekilde işlenen suçların varlığı da yadsınanamaz bir gerçektir (<https://www.cnnturk.com>, 2022).

Elazığ çocuk eğitimevinde (ıslahevi) bulunan ve suç fiilini gerçekleştirdiklerinde 12-17 yaş aralığında olan 106 erkek hükümlü ile suç fiili işlemeyen ve aynı nitelikte sosyal ekonomik özelliklere sahip 13-18 yaş aralığında bulunan 126 erkek öğrenci medya ve müzik takipleri çerçevesinde gözlemlenerek, iki grup arasındaki değişik verilerin araştırıldığı çalışmada hükümlülerin çocuk eğitimevine girmeden evvel haftada ortalama 34-39 saat televizyon izledikleri, kontrol

grubunda bulunan öğrencilerin ise haftada 19-26 saat televizyon izledikleri tespit edilmiş ayrıca hükümlülerin %51,9'u şiddet unsuru barındıran aksiyon filmi izlerken, kontrol grubu öğrencilerinde ise bu oranın %25,4 olduğu belirlenmiştir. Her iki grup arasında belirgin farkların bulunması, kitle iletişim araçlarının çocukların ve gençlerin şiddet eylemleri sergilemesinde etken olduğunu göstermektedir. Gençlerin ve çocukların beğenerek en çok dinledikleri müzik çeşitleri incelendiğinde, kişilerde depresyona neden olan arabesk/fantezi müzik türünün hükümlü/tutuklu grupta %79,2, kontrol grubu öğrencilerde ise %61,9 oranında olduğu belirlenmiş, fiziksel ve cinsel şiddet unsurlarını barındıran rock ve heavy metal gibi müzik çeşitlerinin dinlenmesinin çocuk ve ergenlerde sosyal dışı eylemlere ve şiddet hareketleri sergilemelerine sebep olduğu tespit edilmiştir (Tokdemir ve Küçükler, 2000, s.164-167).

Kavramsal Olarak Müzik ve Toplumsal Yansımaları

Müzik, çeşitli perdeleri, armonik bir düzende, farklı süre, yoğunluk ve tınıda bir araya getirebilme sanatıdır. “Bilgi ve İletişim” çağı olarak isimlendirilen 21. yüzyılda yaşanan teknolojik ilerlemelerin insanlığın gelecek yaşamını biçimlendirdiği bu günlerde tüm kesimlerin benimsediği bir olgudur. “Bilgi Toplumu” zihin temeli üzerine inşa edilen, yetişmiş, becerikli bireylerin ilerlemesine vesile olduğu bir toplumdur. Zihinsel faaliyetlerin çeşitli işlevlerini birlikte kullanan ender unsurlardan biri de müziktir. Müzik biyolojisi alanında yapılan çalışmalar neticesinde elde edilen bilgilerde beyin, hem frekans (perde) analizleri gibi müziğe özel görevlerde uzmanlaşmış bölgelere sahip (sağ arka üst temporal korteks) hem de yeni bilişsel kalıplar yaratmak için (ses ve zaman organizasyonu gibi) farklı işlemler ve alanları birleştirmektedir. Müzik, beynin sağ tarafını harekete geçirecek, fizyolojik durumumuzu karşılar ve onu etkiler (Yazıcı, 2017, s.88-103). İnsan hayatında etkin bir iletişim vasıtası olan müzik, hem ruhsal durumun kötü¹ olduğu hallerde hem de iyi olduğu hallerde insanı etkilemektedir. Müziğin hormonlar üzerinde stil ve biçimine bağlı olarak, stres hormonlarını yükseltme veya eksiltme etkileri de bulunmaktadır.

Müzik kendine has dili, yapısı ve ifade etme unsurlarıyla bireylerin duygu ve düşüncelerini etkileyici bir özelliğe sahiptir. Müziğin kişiler üzerinde ruhsal bir tesirinin bulunduğu daima belirtilmektedir. Zira geçmiş uygarlıklarda ruhsal problemlerin etkisinin azaltılmasında müziğin tedavi edici özelliklerinden faydalanılmıştır. Çünkü kişiler müziğin gevşetici, hayata anlam katan ve kişilerin psikolojik olarak iyileşmesini sağlayan bir fonksiyonunun bulunduğunu kabul etmişlerdir (Artuk ve Alşahin, 2018, s.370).

Müzik esasında hem bir kültürel faaliyet hem de ekonomik bir paylaşım etmenidir. Bilhassa tüketimi basit ve çabuk olan tüketim unsurlarından biri olarak odak

1 İtalyan Mafyasında Müzik! Suç Onlara Bu Şarkılarla Sesleniyor 2022, Erişim tarihi:29.05.2022, <<https://www.cnnturk.com/dunya/italyan-mafyasinda-muzik-suc-onlara-bu-sarkilarla-sesleniyor> >

noktası olarak lise çağı gençleri belirlemektedir. Müzik eğitimi almayan kişilerin, müziği aktif olarak hayatlarına endekslemeleri zorlaşmaktadır. Kişilerin müziksel hayatları bilgi, birikim ve deneyimleri ekseninde değil televizyon ve radyo başta olmak üzere kitle iletişim araçlarının kendilerine empoze etmeye çalıştığı müzik çeşitleri ekseninde gelişmektedir. Araştırmalar neticesinde meydana gelen diğer bir durum ise; takip edilen müzik çeşitlerinin kişiler üzerinde değişik etkiler bıraktığıdır. Arabesk müzik türü dinleyen gençlerin endişe ve depresyon seviyelerinin yüksek olması, heavy metal müzik türünü dinleyen gençlerin şiddet eğilim düzeylerinin farklı müzik çeşitlerini dinleyenlerden yüksek çıkması örnek olarak gösterilebilir. Güner (1998) tarafından yapılan araştırmalarda arabesk, heavy metal ve klasik batı müziği dinleyicisi ergenlik dönemindeki gençlerin agresiflik seviyelerinin, diğer müzik türleri dinleyicilerine göre belirgin düzeyde agresif, saldırgan ve endişeli tavırlar sergilediklerini belirlemiştir. Ögel vd. (2007) tarafından yapılan araştırmada ise birçok narkotik madde kullanımı ile sürekli esrar maddesi kullanımı yaygın olan gençlerin genel olarak hareketli müzik türü olan Rap, Hip-Hap tarzı müzikleri dinledikleri gözlemlenmiştir. Müzik dinleme eğitim ve öğretiminin, anasınıfı seviyesinden itibaren en az diğer eğitim öğretim faaliyetleri kadar, ciddi bir seviyede verilmesi gerektiği düşünülmektedir (Uluçay, 2018, s.141).

Müzik sözlerinin bilinçaltımıza etkisinin yadsınamaz bir gerçek olduğu göz önüne alındığında kitle iletişim araçları vasıtasıyla müzik kolay erişilebilir olduğundan içeriğinde şiddet, cinsellik vb. tema barındıran müzik türlerinin dinlenmesinin kişileri suç işlemeye yönelttiği gerçeği de göz önünde bulundurulmalıdır.

Bu duruma örnek vermek gerekirse;

- 1) Dj Akman'a ait "Kızlar" şarkısında bayanları cinsel obje olarak lanse ettiği,
- 2) Barikat'a ait "Bu Öfke Dinmez" şiddet olgusu ön plana çıkarıldığı,
- 3) Adnan ŞENSES'in "Doldur Be Meyhaneci" şarkısında alkolü özendirdiği,
- 4) Murat KEKİLİ'nin "Bu Akşam Ölürüm" şarkısının intihara yönlendirdiği anlaşılabilir ve örnek sayısı artırılabilir şarkı sözlerinin bilinçaltında yarattığı etkiler göz önüne alındığında müziğin insanlar bıraktığı etki üzerinde durulması gereken ayrı bir araştırma konusu teşkil edecektir.

Amerikan pediatri akademisinin Müziğin gençlerin yaşamındaki önemiyeti hakkında yaptığı bir çalışmada, 1990'lı yılların başında 14-16 yaş aralığındaki 2760 Amerikan vatandaşı genç üzerinde yapılan ankette, gençlerin haftada ortalama 40 saat müzik dinlediklerini, gençlerde müzik dinleme alışkanlığının televizyon seyretme alışkanlığından daha fazla olduğu, sebebinin ise yaygın müzik türlerinin başta avm'ler olmak üzere hayatın her alanında genellikle fon müziği olarak kullanılmasından ve radyo, tv, internet gibi kitle iletişim vasıtaları ile kolayca erişilebilir olmasından kaynaklandığı belirtilmiştir. Heavy metal ve rap müzik sevenlerinin, bu müzik çeşitlerini beğenmeyen yaşlılarına göre daha fazla umursamaz hareketler sergileme eğilimi gösterdiği, cinsel şiddet unsurları barındıran veya barındırmayan müzik sözlerini içeren heavy metal müzik türü dinleyen

erkeklerin bayanlara yönelik tavırları, klasik müzik sunulan bir gruptaki kişilere göre daha çok negatif tavırlar sergiledikleri gözlenmiştir. TV kanallarındaki 518 müzik klbinin incelendiğinde ise müzik kliplerindeki şiddet oranının %11,5 ile %22,4 arasında değiştiği, müzik türüne göre incelendiğinde en fazla şiddet betimlemesinin rap müzik klipleri (%20,4) olurken, onu rock müzik kliplerinin (%19,8) yakından takip ettiği, popüler müziğin çocuk ve gençlerin duygu ve davranışları üstündeki etkisinin kaygı yarattığına değinilerek müzik sözlerinin, özellikle belirli türlerde, seneler içerisinde uyuşturucu madde kullanımı başta olmak üzere cinsellik ve şiddet eylemleri sergilemesi konusunda bireyleri etkilediği tespit edilerek ergenlerin özellikle belirli müzik çeşitlerini seçmesinin belirli eylemlerle ilişkilendirilebileceği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Ülkemizde ise “Öfke ve Psikolojik Belirtiler Üzerine Müziğin Etkisi” başlıklı çalışma ile kişilerin günlük hayatlarında dinledikleri müzik türlerinin öfke ve psikolojik durumları üzerindeki etkisi araştırılmıştır (Sezer, 2011). Araştırma sürecinde Erzurum Atatürk Üniversitesi öğrencilerinden oluşan 188 kız ve 100 erkek olmak üzere toplam 288 kişilik grup üzerinde çalışılmıştır. Çalışma neticesinde Arabesk müzik türü dinleyen bireylerin öfke ortalamalarının diğer müzik çeşitlerini dinleyen bireylerden fazla olduğu, arabesk müzik türü dinleyen kişilerin öfke durumlarını hâkimiyet altına alamayarak öfkelerini dışa vurdukları belirtilerek, öfke durumlarını en fazla seviyede hâkimiyet altına alabilenlerin ise klasik müzik türü dinleyen öğrenciler olduğu verisi elde edilmiştir.

Yukarıda belirtilen açıklamalar ve araştırmalardan anlaşıldığı üzere medya ve müziğin bireyler üzerinde birtakım olumsuz etkiler bıraktığı neticesine varılmaktadır. Kitle iletişim araçlarının çok fazla kullanımının araç olmaktan ziyade amaç haline geldiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu amaç olgusu ile bireyler topluma karşı yabancılaşarak yalnızlığı içselleştirmektedir. Ayrıca şiddet, öfke, kaygı gibi duygusal tema içeren dizi, film, tv programları ile müziklerin özellikle gelişen ve yaygınlaşan teknoloji ile kolay ulaşılabilir olması nedeniyle suç işlemeye yönelimi olan bireyler tarafından çok fazla izlendiği/dinlendiği göz önüne alındığında, medya ve müziğin suç ve suç işleme ile sıkı bir illiyet bağının bulunduğunu kabul etmek gerekmektedir. Nitekim illiyet bağının bulunduğu konusunda Yargıtay 19. Ceza Dairesinin 11 Nisan 2016 tarih ve E. 2015/19576, K. 2016/14773 sayılı kararında “...Avrupa Topluluğu Adalet Divanı (ATAD) 15 Mart 2012 tarihli Società Consortile Fonografici (SCF)/ Marco Del Corso kararında bir dış hekimi muayenehanesinde **müzik yayını yapılmasına** ilişkin olarak “bu hizmetin sağlanmasının müşterileri üzerinde bir **etkiye** sahip olup olmadığı” ve “bu eylem ile ek bir yarar elde edilip edilmediği” ölçütlerini uygulamıştır...” şeklinde hüküm altına alındığı gibi yine Yargıtay 19. Ceza Dairesinin 25 Haziran 2018 tarih ve E. 2015/19697, K. 2018/7671 sayılı kararında “...bir restoranda **müzik yayını yapılması** insanın ruh halini pozitif olarak etkileyebilecek, insanlar burada daha çok vakit geçirebilecek ve dolayısıyla **işletmenin tercih edilmesi** ile satışlarının artmasını olumlu olarak etkileyebilecektir...” şeklindeki karar ile de müzik ve eylemler arasında

illiyet bağı bulunduğu hüküm altına alınmıştır. Kitle iletişim araçlarının sınır kabul etmeyen nitelikleri vesilesiyle küreselleşen dünyanın hemen hemen her kıta ve ülkesinde izlenen yapımların, çocuk ve gençler başta olmak üzere her kesime şiddet, saldırganlık, öfke gibi duygu salınımı yaşanmasına neden olması, kişilerdeki suç işleme potansiyelini arttırdığı gözlemlenmektedir. Bu gibi sebepler nedeniyle kitle iletişim vasıtalarının negatif yansımalarından etkilenen yaşı küçükler başta olmak üzere her yaş grubundan bireyleri koruyucu mekanizmalar geliştirmek ve onları bu durumlara karşı daha duyarlı duruma getirmek için, eğitimin temeli olan aile başta olmak üzere her düzeydeki eğitim kurumlarına, yayın kurum ve kuruluşlarına büyük vazife düşmektedir. Ülkemizde bulunan kitle iletişim araçlarının yayın vizyon ve misyonları gözden geçirilerek daha etkin denetleme mekanizması geliştirilmeli ve kendi kültürel yapımızı barındıran, inanç ve değerlerimize uygun programlar üretilerek yabancı unsur barındıran yayın ve yapımları da inanç ve değerlerimiz çerçevesinde bireylerin ve toplumun istifadesine sunulmalıdır. Geçmişten aldığımız ve bir emanet olarak geleceğimizin teminatı olan nesillerimizin sosyal, etik, bedenen ve ruhen sağlıklı kişiler olarak gelişmeleri için tüm kesimlerin üzerine düşen vazifeyi gereğiyle yapmalıdır. Kitle iletişim araçları ile suç ve suçlu kavramları arasındaki ilişkiyi en aza indirmek amacıyla yapılması gerekenler ise;

1. Kitle iletişim araçlarının (telefon, tablet vb.) küçüklerin elinden sürekli düşmeyen bir alet olduğu göz önünde bulundurularak bu durumun olabildiğince en aza indirgenmelidir.
2. Kitle iletişim araçlarından küçük ve gençlerin seçerek takip ettikleri yayın ve yapımlar başta olmak üzere oyun vb. unsurlar ebeveynlerinin kontrolünde olmalıdır.
3. Küçük ve gençlerin kitle iletişim araçlarıyla harcadıkları zaman oldukça kısa tutularak kalan zamanın büyük bölümünün ebeveynleri ile başta olmak üzere çekirdek veya geniş aile ile etkin ve verimli geçirilmesi sağlanmalıdır.
4. Öfke, şiddet, saldırganlık, suç ve etik kurallarına uymayan yayın ve yapımların ebeveynlerce özenle kontrol edilerek seçilmesi ve küçükler ile gençlerin dikkatli bir şekilde takip edilmesi gerekmektedir.
5. Kitle iletişim araçları, özenli ve dikkatli kullanıldığında eğitime, bilinçlenmeye ve dolu dolu zaman geçirmeye yararken, bilinçsizce kullanıldığında küçük ve gençlere faydasız ve bir o kadar da zararlı olduğu gözden kaçırılmamalıdır.

Böylece lkemizde son zamanlarda yapılan araştırmalar kitle iletişim unsurlarının küçükler ile gençlerin suç ve suçlu kavramları üzerinde etkin olduğu söylenebilecektir.

Sonuç

Günümüzde özellikle çocuk ve ergenler ile yetişkinlerin gelişen teknoloji nedeniyle internet, akıllı telefon, tablet gibi araçlarla görsel ve işitsel şiddet vb. içerikli/temalı dijital oyun, çizgi film, film, müzik vb. ile sürekli etkileşimin getirdiği olumsuz bir süreç içerisinde olduğu bilinmektedir. Bunların önüne geçilmesi amacıyla dijital ve medya okuryazarlığı gibi toplumu bilinçlendirici, yönlendirici ve eğitici alanda çalışmalar yapılarak suç ve suç önleme stratejilerinin geliştirilmesinde medya ve müziğin etkisinin göz ardı edilmemesi, bu durumların önüne geçilebilmesi için bireylerin en başta eğitimlerinin ilk adımı olan aile, sonra okul çevresinde bilinçlendirilmeleri bir sonraki adım olarak ise medya, yayın ve dijital mecra şirketlerinin kendisini denetlediği etkin ve yetkin bir iç kontrol mekanizmasının geliştirilmesi ve en nihayetinde kanun koyucunun caydırıcı müeyyideler uygulanmasını sağlayacak yasaların (gündemde olan ve kamuoyunda Sosyal Medya yasası olarak bilinen) bir an evvel hayata geçirilmesi gerektiği gibi halihazırda mevcut olan, 6112 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun, 5651 Sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun'un İçeriğinin Çıkarılması ve Erişimin Engellenmesi Kararları ile Yerine Getirilmesi başlıklı madde 8'de; “İnternet ortamında yapılan ve içeriği; TCK'da yer alan İntihara yönlendirme (m.84), Çocukların Cinsel İstismarı (m.103/1), Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Kullanılmasını Kolaylaştırma (m.190), Sağlık İçin Tehlikeli Madde Temini (m.194), Müstehcenlik (m.226), Fuhuş (m.227), Kumar Oynanması İçin Yer ve İmkan Sağlama (m.228) ile 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar ve 7258 sayılı kanunda yer alan suçları oluşturduğu hususunda yeterli şüphe sebebi bulunan yayınlarla ilgili olarak içeriğinin çıkarılmasına ve/veya erişimin engellenmesine karar verilir” hükümleri ve 5187 sayılı Basın Kanunu'nun Cezai Sorumluluk başlıklı 11'inci maddesinde; süreli veya süresiz yayınlarla işlenen suçlarda eser sahibi, sorumlu müdür, genel yayın yönetmeni gibi kimlerin sorumlu tutulacağı hüküm altına alınmış ayrıca aynı kanunun Hukuki Sorumluluk başlıklı 13'üncü maddesinde ise basılmış eserler yoluyla işlenen fillerden doğan maddî ve manevî zararlardan dolayı kimlerin sorumlu tutulacağı hüküm altına alındığı dikkate alındığında kitle iletişim araçları ile işlenen suçlar hakkında mevcut hüküm ve mevzuatların dağılık vaziyette bulunduğu, yasa koyucu tarafından tüm bu hususlar göz önünde bulundurularak mevzuatımızın günümüz teknolojisine uyumlu hale getirilerek 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda çeşitli hükümlerle farklı suçlar içerisinde yer verilen hükümlerin medya ve müzik bağlamında bağımsız suç olarak değerlendirilerek daha caydırıcı yaptırımlara bağlanması etkili olacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- ARTUK, M.E., ALŞAHİN, M.E. (2018), “Kriminoloji” “2.Baskı”, Ankara: Adalet Yayınları, s.352
- DEMİRBAŞ, T. (2020), “Kriminoloji”, “7.Baskı”, Ankara: Seğkin Yayınları, s.227
- DİLBER, F., 2014, “Kitle İletişim Araçları ve Suç Olgusu”, *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 16 (Özel sayı I), s.60-61, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/107199>, (Erişim tarihi: 29.05.2022).
- ÇALIŞKAN, M. ve MENCİK, Y., “Değişen Dünyanın Yeni Yüzü: Sosyal Medya”, *Akademik Bakış Dergisi*, Sayı 50, s.257, <https://www.akademikbakis.org/file/50.pdf> (Erişim Tarihi:31.05.2022)
- Güner, N. (1998), “Ergenlerin Dinledikleri Müzik Türü İle Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, VII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Konya, Cilt 1,s.291-299.
- MEB - MEGEP, 2011, “Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Toplum ve Çocuk”, Mesleki ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, Ankara, s.29, https://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/56/07/973760/dosyalar/2012_12/08085055_toplumveocuk.pdf (Erişim tarihi: 29.05.2022)
- Ögel, K., Ermağan E., Eke, C.Y. ve Taner, S. (2007), “Madde Deneyen ve Denemeyen Ergenlerde Sosyal Aktivitelere Katılım”, *İstanbul Örnekleme, Bağımlılık Dergisi*, Cilt 8, Sayı 1, s.18-23.
- SEZER, F., 2011, “Öfke ve Psikolojik Belirtiler Üzerine Müziğin Etkisi”, *Uluslararası İnsani Bilimler Dergisi*, Cilt 8, Sayı 1, s.1472-1488, Erişim tarihi: 31.05.2022,
- SOYDAN, E. ve ALPASLAN, N. , 2014 Yaz, “Medyanın Doğal Afetlerdeki İşlevi”, *İstanbul Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 7, s.53-64
- TOKDEMİR, M. ve KÜÇÜKER, H., 2000, “Çocuk Suçluluğu ve Medya”, *Adli Tıp Bülteni*, Cilt 5, Sayı 3, s.164-167
- ULUÇAY, T., 2018, “Lise Öğrencilerinin Dinledikleri Müzik Türlerinin Şiddet Eğilimlerine Etkisi”, *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, sayı 41, s.141, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/560449> (Erişim tarihi: 31.05.2022)
- YAZICI, D., Haziran 2017, “Müziğin İnsan Beyni Üzerindeki Etkisi”, *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (IntJCSS)*, Cilt 3, Sayı 1, s.88-103
- YILMAZ, M. ve CANDAN, F., 2018, “Oyun Sanal İntihar Gerçek: ‘The Blue Whale Challenge/Mavi Balina’ Oyunu Üzerinden Kurulan İletişimin Neden Olduğu İntiharlar Üzerine Kuramsal Bir Değerlendirme”, *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı 29. Özel Sayı, s.270-283, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/565861> (Erişim tarihi:30.05.2022)
- ZAFER, C. ve VARDARLIER, P. , Kasım 2019, “Medya ve Toplum”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, Cilt 22, Sayı 2, s.356
- Amerikan Pediatri Akademisi (American Academy of Pediatrics), 2009, “Impact of Music, Music Lyrics, and Music Videos on Children and Youth”, *“AAP News&Journals”* 124 (5), s.1488-1494, Erişim tarihi: 31.05.2022, <<https://publications.aap.org/pediatrics/article/124/5/1488/72119/Impact-of-Music-Music-Lyrics-and-Music-Videos-on>> <http://www.radikal.com.tr/turkiye/testereci-cani-de-aramizda-1039452/>(Erişim tarihi:29.05.2022)

- Kurtlar Vadisinin Cevat'ına Özendiler 2009, <https://www.milliyet.com.tr/gundem/kurtlar-vadisinin-cevatina-ozendiler-1156632> (Erişim tarihi:30.05.2022)
- Ben Pokemon'um deyip camdan atlamıştı 2018, <https://www.cnnturk.com/yasam/ben-pokemonum-deyip-camdan-atlamisti-iste-son-hali?page=1> (Erişim tarihi:30.05.2022)
- <https://www.cnnturk.com/dunya/diger-haberler/video-icin-ormani-yakti-fenomene-tepkiler-cig-gibi-buyuyor> (Erişim Tarihi:20.09.2022)
- İtalyan Mafyasında Müzik! Suç Onlara Bu Şarkılarla Sesleniyor 2022, Erişim tarihi:29.05.2022, < <https://www.cnnturk.com/dunya/italyan-mafyasinda-muzik-suc-onlara-bu-sarkilarla-sesleniyor> >
- <https://www.theguardian.com/film/2021/jul/16/nitram-review-mass-killer-martin-bryant-port-arthur-justin-kurzel> (Erişim Tarihi: 20.09.2022)
- Yargıtay C.G.K.'nın 25 Haziran 2019 tarih ve E. 2017/786, K. 2019/496 sayılı kararı
- Yargıtay C.G.K.'nın 29 Kasım 2018 tarih ve E. 2018/244, K. 2018/580 sayılı kararı.
- Yargıtay 12. C.D.'nin 30 Mart 2015 tarih ve E. 2014/19480, K. 2015/5315 sayılı kararı.
- Yargıtay 4. C.D.'nin 15 Aralık 2021 tarih ve E. 2021/32664, K. 2021/29357 sayılı kararı.
- Yargıtay 19. C.D.'nin 11 Nisan 2016 tarih ve E. 2015/19576, K. 2016/14773 sayılı kararı.
- Yargıtay 19. C.D.'nin 25 Haziran 2018 tarih ve E. 2015/19697, K. 2018/7671 sayılı kararı.